

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).01
УДК: 796.01/.07(477)

Артамонов В. О.
магістр, спеціальність «Фізична культура і спорт»
Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського. Львів, Україна,

СПОСОБИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СЕРЕД УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Дана стаття присвячена проблемам покращення розвитку фізичної культури на рівні сіл та селищ. У ній розглянуто причини занепаду інтересу до фізичної культури, а також доцільність опрацювання практичних аспектів вирішення даної проблематики на рівні територіальних громад. Запропоновано залучати молодих фахівців, зокрема випускників закладів вищої освіти та фахової передвищої освіти (на постійній основі та як базу для проходження практики) з метою поліпшення стану фізичної підготовки учнівської молоді у невеликих населених пунктах.

Робота містить посилання на нормативно-правову базу, яка регулює питання розвитку фізичної культури на національному та локальному рівнях. Проаналізовано конкретні програми і порівняно їх із практиками країн Європейського Союзу, зокрема з Естонії, Великобританії, виокремлено змістовні особливості програм на муніципальному рівні. У статті висловлено позицію щодо ймовірних способів заохочення і стимулювання молоді викладати фізичну культуру та проводити позаурочні заняття (секції) у сільських / селищних закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО). На основі проведеного аналізу було визначено основні фактори, які впливають на ефективність розвитку фізкультури на рівні територіальних громад.

Ключові слова: фізична культура, рухова активність, спортивна інфраструктура, фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи, секції.

Artamonov V. O. Methods of promoting physical education among high school students in a rural location. This article is devoted to the problems of improving the development of physical culture at the level of villages and towns. It considers the reason for the decline of interest in physical culture, as well as the expediency of working out the practical aspects of solving this problem at the level of territorial communities. It is proposed to attract young specialists, in particular, graduates of higher education institutions with the provision of improving the state of physical training of student youth in small settlements.

The work contains references to the legal framework that regulates the development of physical culture at the national and local levels. Specific programs were analyzed and compared with the practices of the countries of the European Union, in particular from Estonia, Great Britain. The substantive features of the programs at the municipal level are highlighted. The list of main factors that can directly affect the effectiveness of the development of physical culture at the level of territorial communities includes socio-political processes, a national strategy, and the readiness of territorial communities. The article expresses a position on possible ways of encouraging and stimulating young people to teach physical culture and conduct extracurricular classes (sections) in high school in rural areas/towns.

It is proposed to involve volunteers who have sports experience and can become an additional motivational component for children and teenagers in such work. They should be provided with appropriate support and training, as well as create favorable conditions for development and self-realization. Based on the analysis, the main factors affecting the effectiveness of the development of physical education at the level of territorial communities were determined.

Keywords: physical culture, training, physical activity, infrastructure, competitions, extracurricular classes.

Постановка проблеми. Останнім часом українці недостатньо звертають уваги для збереження власного здоров'я та підтримання фізичної форми. Стан екології, наслідки світової пандемії COVID-19, чисельність захворювань та інші негативні фактори мають стимулювати багатьох переосмислити своє життя, орієнтуючись на здоровий спосіб життя. Регулярна та оптимальна фізична культура навіть в домашніх умовах здатна розвинути ряд особистісних якостей, включаючи мотивацію, активність, самодисципліну, наполегливість, хоробрість, силу волі, впевненість у собі та реалістичну самооцінку.

Інтерес до фізичної культури населення як комплексної проблематики підвищується на різних нішах державного управління, а також в межах територіальних громадах.

Органи місцевого самоврядування також долучаються до процесу популяризації культури ведення здорового способу життя серед здобувачів освіти, зокрема, сприяють оновленню спортивного інвентарю ЗЗСО, організують та забезпечують участь учнів у всеукраїнських фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходах серед учнівської молоді.

Однак, не так багато уваги приділяється забезпеченню безкоштовними, доступними для кожного багатофункціональними спортивними майданчиками, що поєднують в собі амортизуючі якості та зносостійкість, відповідатимуть суб'єктивним переконанням молоді й сучасним спортивним трендам (для ігрових видів спорту, з облаштованими зонами для гімнастичних комплексів і занять популярними видами вуличних рухових активностей).

Таким чином, до завдань органів місцевої влади зокрема відноситься створення здобувачам освіти належних умов для занять фізичною культурою під час проведення уроків та у позаурочний час, залучення молоді до участі у фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходах, утримання в належному стані наявної та розширенні спортивної інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначене питання поставало як опосередкована тематика наукових пошуків у роботах Русакова К.О. та Хотієнко С.В., які досліджують інноваційні підходи до розвитку фізичної культури серед

молоді [9]. Роботи Сіренко Р. Р. спрямовані на опрацювання методів і способів правового регулювання та напрямків активізації занять фізичною культурою студентами [10], а от в дослідженнях Фадін М. І. виділяють конкретні кейси і завдання, які доречно застосовувати при виявлених у дітей порушень опорно-рухового апарату [12]. Про фізичну культуру, як один із видів соціалізації дітей із обмеженими можливостями, а також його позитивний вплив на фізичне, соціальне та психологічне здоров'я йдеться у дослідженні канадських вчених [15]. В свою чергу, **метою** нашої **статті** є дослідження способів поліпшення стану фізичної підготовки учнів старших класів сільських місцевостей.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що заняття фізичною культурою позитивно впливає на здоров'я, стиль життя, загальний стан людини незалежно від статі та віку [13]. Фізичне виховання учнів старших класів, як один із напрямів фізичної культури, це комплекс систематичної підготовки і вправ, що передбачає цілеспрямований вплив на дитячий організм шляхом раціонального навантаження, визначеного шкільною навчальною програмою та індивідуальними особливостями дитини. Заняття фізичною культурою як одна із форм підтримки здоров'я відіграє вирішальну роль у житті молоді. Завдяки масовим заняттям фізичною культурою збільшується кількість осіб, які починають займатись спортом. Попередньо проведені дослідження свідчать, що освітяни країн Європи останнім часом інтенсивно займаються спортом (понад 80%). За частотою 38,4% респондентів займаються спортом щотижня і 32,3% – щомісяця [14]. Зазначена ситуація суттєво відрізняється із вітчизняною практикою.

Високий обсяг навчального навантаження, який старшокласники отримують щоденно, має наслідком систематичну втому, що може шкідливо впливати на загальний стан здоров'я дітей. Саме тому збереження та покращення розумової та фізичної працездатності українських здобувачів освіти, забезпечення їх здоров'я та фізичного розвитку – особливо важливе завдання. За даними педагогічної літератури та наукових досліджень, фізична активність старшокласників у загальноосвітніх школах на 45-50% нижча вікової потреби. Навіть протягом навчання в школі рухова активність знижується, що пояснюється збільшенням навантаження у випускних класах. При цьому встановлено, що тривала розумова робота (72% від загального денного часу), поєднана з дистимією і напруженням, є для старшокласників типовим станом [11, с. 107]. Таке навантаження негативно відображається на основних фізіологічних процесах організму, призводить до погіршення стану здоров'я учнів з кожним роком навчання в школі. З іншої сторони, не можна не погодитися із думкою Вржесневської О. І., яка стверджує: «скорочуючи власну рухову активність задля приємного і необтяжливого проведення вільного часу в комфортному комп'ютерному світі адепт «інстаграм» стає на ризиковий шлях протистояння законам біології» [1, с. 27].

Основне завдання в умовах глобалізації, переважання пасивного способу життя і відпочинку над активним, полягає не лише в тому, щоб молоді люди опанували належний рівень знань і навиків, які дозволять систематично підтримувати хорошу фізичну форму, а й в залученні до рухової активності різних категорій населення, трансляції ідеї здорового способу життя, яка має авторитет серед молоді.

Із юридичної точки зору, на розвиток фізичної культури спрямовані Закони України «Про фізичну культуру і спорт» [7], «Про освіту» [8], «Про вищу освіту» [2], «Про повну загальну середню освіту» [6] тощо, а також впроваджуються комплексні стратегії, концепції та рекомендації в яких деталізуються способи та напрями фізичного виховання, очікувані результати, джерела фінансування тощо. Наразі, актуальною є Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 № 1089 [12]. До переліку ключових напрямків, крім іншого введено цифрову трансформацію фізичної культури та спорту, а також належне кадрове забезпечення. Акцент роблять і на доступності розгалуженої мережі спортивної інфраструктури, особливо для осіб з інвалідністю.

Розробка такого роду довготривалих програм – це практика, інтегрована в Україну із країн ЄС. Якщо взяти до уваги функціонуючу програму в Естонії, під назвою «Естонська спортивна політика до 2030 року», можна відзначити значні відмінності між обраними підходами. У програмі естонців фігурують більш глобальні цілі: спорт використовується як засіб підвищення позитивного іміджу держави, покращення ментального та фізичного здоров'я населення, що сприяє довголіттю. Відмінності у національних стратегіях полягають у тому, що українська програма не декларує конкретні цінності, тоді як в Естонії це саморозвиток, згуртованість, широка залученість оточення та відкритість. При визначенні пріоритетів, ключовим орієнтиром для Естонії стали показники Скандинавських країн за різними критеріями; національна стратегія ґрунтується на комплексному аналізі недоліків, які потребують державного регулювання та подальшого викорінення. У програмі Скандинавських країн згадують про розвиток системи рекреаційних активностей, проведення міжнародних змагань на території країни, фіксація заходів для оцінки економічного впливу спортивних послуг, екологічній сталості (поширення і пропаганда спорту через волонтерів).

Відмінність у підходах до політики популяризації фізичної культури між Україною та Естонією може бути пояснена різними соціокультурними та історичними контекстами двох країн. Естонія, як скандинавська країна, має традиційно високу культуру фізичної активності та здорового способу життя, що знаходить відображення у їхній спортивній політиці. Україна, з іншого боку, вважає спорт великих досягнень своєю візитною карткою та символом національного престижу. У зв'язку з цим, можна зробити висновок, що у спортивній політиці кожної країни відображається соціокультурна специфіка та індивідуальні особливості. Правильне формулювання та реалізація стратегії спортивного розвитку допомагає досягти не лише спортивних успіхів, а й покращує загальний рівень добробуту населення. Отже, важливо забезпечити належну увагу розробці та реалізації національної стратегії спортивного розвитку, з урахуванням особливостей своєї країни.

В свою чергу, у Великобританії була розроблена і прийнята стратегія розвитку спорту «Нова стратегія для активної нації» (2015 рік), в якій відображено курс на світове лідерство у спортивній сфері. У країні діє Програма фізичної активності учнів початкових шкіл (вік дітей від 5 до 11 років), що передбачає щоденні заняття спортом. У середніх школах за основу взята програма під назвою «Фізичне виховання як підготовка до дорослого життя». Спортивні тренування проводяться у позакласний час, як правило наприкінці тижня, під керівництвом викладача фізичної культури. Досить часто організовують міжшкільні змагання. Відповідальність за цю роботу покладено на Національну раду шкільного спорту, яка перебуває у підпорядкуванні Державного секретаріату освіти Великобританії.

Слід відзначити, що під час вивчення міжнародного досвіду було з'ясовано про практику застосування та адаптацію різноманітних цікавих форм розвитку фізичної культури. Хоча такий вид підтримки й передбачений в Україні, він не завжди

відповідає можливостям (у тому числі кадровим і фінансовим). Також за кордоном приділяється увага підтримці хобі-освіти для дівчат і хлопців у віці від 7 до 19 років.

Нами було проаналізовано кілька стратегій розвитку фізичної культури на місцевому рівні. За результатами огляду виявлено, що кожна територіальна громада самостійно вибирає період (зазвичай від 2 до 4 років), на який розрахована програма, а також її формат. Наприклад, програма Царичанської селищної ради на 2021-2024 роки [5] акцентується на створенні умов для розвитку фізичної культури серед молоді (включаючи учнів молодших, старших класів та дітей у дитячих садках), тоді як програма Червоненської селищної об'єднаної територіальної громади зосереджена на профілактиці захворювань і фізичній реабілітації постраждалих, а також осіб із інвалідністю.

Важливо зазначити, що успішний розвиток фізичної культури вимагає відповідних інвестицій, які можуть бути здійснені як з боку держави, так і зі сторони приватного сектору. Наприклад, досвід США показує, що фінансова підтримка від приватних компаній є значущим фактором успіху й досягнень молоді у фізичній культурі [8]. Тому важливо створити сприятливі умови для залучення інвестицій у шкільну фізичну активність, зокрема шляхом створення відповідної законодавчої бази та регулювання діяльності спортивних організацій і клубів. Також слід звернути увагу на розвиток спортивної інфраструктури, яка є важливим елементом успішного розвитку фізичної культури. Необхідно забезпечити наявність спортивних майданчиків та залів у кожній громаді, а також модернізувати та підтримувати існуючі об'єкти. З-поміж зазначеного, слід забезпечити доступність проведення фізкультурно-оздоровчих заходів з різних рухових активностей для широкого кола населення, зокрема для людей з інвалідністю та соціально вразливих груп.

Відповідно, розвиток фізичної культури є важливим завданням для кожної країни. Для досягнення успіху в цій галузі необхідно забезпечити належну підтримку індустрії, створити сприятливі умови для залучення інвестицій, розвивати спортивну інфраструктуру та забезпечувати доступність фізкультурно-оздоровчих заходів для учнів.

В світлі зазначеного вище виділяємо ключові чинники, які мають прямий вплив на ефективність розвитку фізичної культури на територіальному рівні:

- соціально-політичні процеси, зокрема, децентралізація, що визначає кон'юнктуру та пропорційність забезпечення ЗЗСО спортивним інвентарем, відкриття нових секцій в межах закладів освіти, належною спортивною інфраструктурою в цілому;

- загальнонаціональна стратегія, що ідентифікує пріоритетні напрямки розвитку фізкультурно-оздоровчих заходів та формує запити на збільшення рухової активності і відповідно збільшення кількості здорової та активної молоді; осіб, які починають займатись визначеним видом спорту, приймати участь у змаганнях і в перспективі – мають спортивні досягнення; узагальнює стратегічну мету та шляхи її досягнення, а також окреслює способи проведення моніторингу та оцінювання досягнутих результатів;

- готовність територіальних громад, яка включає наявність спеціалістів, що можуть забезпечити належне облаштування місць для занять фізичною культурою, а також відповідні видатки на цей сегмент, креативність та ініціативність працівників у органах місцевого самоврядування, державної влади та закладах освіти.

Відповідно до позиції Русакова К. О. та Хотієнко С. В., головна функція фізичної культури – оздоровча, реалізується через фізичне виховання [9, с. 146]. На нашу думку, її практичну імплементацію можуть забезпечити випускники закладів вищої та фахової передвищої освіти або практиканти, які мають свіжі знання, володіють відмінними теоретичними навиками та здатні їх реалізовувати спільно з енергійною молоддю. У зв'язку з обмеженим фінансуванням сільських шкіл, проблема належної фізичної підготовки учнів старших класів стає досить гострою. З цим викликом місцеве самоврядування може залучати молодих фахівців у галузі фізичної культури та стимулювати їхню практику в закладах освіти, а потім (за потреби) на постійній основі запропонувати їм роботу. Оптимальним рішенням є залучення молодих викладачів за допомогою системи раціональних бонусів, таких як безкоштовна оренда житла, скорочений робочий графік, збільшене преміювання, систематичний обмін досвідом тощо. Молоді фахівці зможуть впровадити новаторські ідеї та змінити стандартні підходи. Наприклад, більшість представників чоловічої статі схильні до силових вправ, єдиноборств, бігу на великі дистанції, тоді як дівчата надають перевагу більш помірним видам активності. Якщо ЗЗСО сприятимуть забезпеченню необхідним спортивним інвентарем та умовами, молоді фахівці можуть організувати та проводити систематичні уроки фізкультури з використанням варіативних модулів з видів спорту, що включені до навчальної програми, а також пропонувати власні нововведення для заохочення та зацікавлення учнів до занять руховою активністю та відвідування уроків.

Використання варіативних модулів з різних видів спорту під час проведення уроку фізкультури активізує інтерес у підлітків. Деякі види спорту на базі яких сформована варіативна складова уроку досить розвинені в країнах Європи; вони не вибагливі у виборі інвентарю, не складні з позиції правил, саме тому, проведення сучасних уроків з фізичної культури (додаткових занять в якості секцій) із великою долею ймовірності буде цікавим для учнів.

Зауважимо, що в навчальній програмі з фізичної культури передбачена можливість використання вибору варіативних модулів, шляхом зменшення навчальних годин на інші види спорту, або повною заміною інших видів, які не можуть бути проведені без відповідної матеріальної бази (плавання, лижні гонки тощо). Наприклад, ігрові види спорту не потребують надмірного інвентарю, та більш прийнятливими учнями для оволодіння, що робить їх більш доступними. Разом з цим, слід звернути увагу на те, що при виконанні ігрових вправ виникає проблема дотримання вимог безконтактної гри. Гравці часто штовхають один одного, наносять удари по руках, намагаючись відібрати м'яч, чого варто уникати і звернути увагу вчителю.

Окрім того, для стимулювання інтересу до здорового способу життя та фізичної культури серед учнів, вчителі можуть проводити фізкультурно-оздоровчі заходи та змагальні турніри в межах закладів освіти. Наприклад, проведення танцювальних турнірів - денс-батлів (dance battles). Денс-батли, це різновид вуличної культури, прихильниками якої сьогодні є велика кількість молоді, де яскраво одягнені учасники в протистоянні один-на-один виконують імпровізовані танці під тематичну музику, а переможець обирається глядачами. В такому заході може приймати участь вся школа.

Окрім заходів безпосередньо для учнів, рекомендується проводити різноманітні заходи для всієї родини, такі як сімейні змагання або спортивні дні у ЗЗСО, що стимулюватимуть батьків долучатись до занять фізичною культурою разом з дітьми.

Напрацювання науковців та досвід фахівців у галузі фізичної культури і спорту варто поєднати з практичними навиками випускників закладів вищої освіти та практикантів, які мають знання в цій сфері та здатні їх транслювати при роботі із учнями старших класів. Залучення молодих фахівців до роботи з дітьми та підлітками в сільських школах сприятиме підвищенню якості фізичної підготовки та здоров'я учнів.

Окрім занять із фізичної культури, необхідно враховувати важливість правильного харчування та регулярного відвідування медичних закладів для профілактики та лікування захворювань. Також не зайвим зі сторони педагога звернути увагу на психологічний стан дітей, оскільки здоров'я людини залежить не тільки від фізичних параметрів, а й від психічного благополуччя.

Висновки. Таким чином, в сучасних педагогіко-організаційних умовах необхідно використати весь соціальний потенціал фізичної культури на користь молоді. Це є одним з найбільш ефективних та недорогих способів підвищення фізичного та морального здоров'я нації. Основою такого процесу є воля і позитивний настрій людей, які займаються фізкультурою (індивідуально і колективно). Національна політика розвитку фізичної культури та спортивної підготовки має бути спрямована на вирішення першочергових завдань:

- розвиток фізичної культури з максимальним охопленням усіх груп населення;
- пропаганда й формування спортивної культури, в тому числі задля збереження лідируючих позицій України серед спортивних держав;
- розширення професійної зайнятості в галузі фізичної культури та підтримка професій, пов'язаних зі спортом.

Завдяки різноманітності організаційних форм досягається баланс між особистими та суспільними інтересами, що сприяє підвищенню довголіття людини, зміцненню сімейних зв'язків та створенню здорового, позитивного клімату у різних соціально-демографічних групах, зниженню рівня травм та захворювань. Молодий педагог має широкі можливості для проведення сміливих експериментів під час уроків із фізкультури та позаурочного часу, щоб покращити фізичне та психологічне здоров'я учнів. Для подальшого розвитку науки в цій галузі, необхідно розробляти конкретні методики для профілактики та попередження захворювань дітей старшого шкільного віку на уроках фізичної культури.

Література:

1. Zaitseva E., Shapovalova H., Vovchenko L. Education and upbringing of children is a prerequisite for the formation of a healthy lifestyle of the individual and the key to the formation of a healthy society. *Paradigms of the Modern Educational Process: Opportunities and Challenges for Society (1st ed.)*. 2019. P. 57–67. URL: <https://doi.org/10.3607>
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 243-VIII. 2300-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-19> (дата звернення: 08.12.2021)
3. Програма розвитку фізичної культури та спорту Великомихайлівської селищної ради на 2021-2025 роки: рішенням сесії селищної ради від 24.12.2020 № VIII URL: <https://cutt.ly/5YUP09d> (дата звернення: 09.12.2021)
4. Програма розвитку фізичної культури і спорту Червоненської селищної об'єднаної територіальної громади на 2020-2022 роки: затверджена рішенням Голови селищної ради від 23.12.2019 № 51 URL: <https://cutt.ly/9YUPE3l> (дата звернення: 03.12.2021)
5. Програма розвитку фізичної культури і спорту на 2021 – 2024 роки Царичанської селищної ради: затверджена рішенням Голови селищної ради від 23.12.2020 № 151-3/VIII URL: <https://tsarichanka-gromada.gov.ua/14-programa-rozvitku-fizichnoi-kulturi-i-sportu-na-2021-2024-roki-1611218714/> (дата звернення: 06.04.2023)
6. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 25.04.2023)
7. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994, № 14, ст.80
8. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145- VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). с. 10–22
9. Русакова К.О., Хотієнко С.В. Інноваційні напрямки розвитку масового спорту серед молоді. Матеріали Регіональної наукової інтернет-конференції «Актуальні проблеми фізичного виховання та спорту в сучасних умовах»: збірник наукових праць. ДНУ ім. О. Гончара. Дніпро, 2020. 199 с.
10. Сіренко Р. Р. Уніфікація механізмів державного регулювання фізкультурно-виховної діяльності у закладах вищої освіти України. дисертація доктора наук з державного управління. Національний університет цивільного захисту України. Харків, 2019. 457 с.
11. Стасенко О. Вплив фізичної культури на розвиток ціннісного ставлення старшокласників до психологічного здоров'я. *Vzdelávanie a spoločnosť II*. Prešovská univerzita v Prešove, 2017. с. 106-110
12. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року: постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 № 1089 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-п#Text> (дата звернення: 15.04.2023)
13. Fraser-Thomas J., Côté J. Understanding Adolescents' Positive and Negative Developmental Experiences in Sport. *The Sport Psychologist*. 2009. Vol. 23, no. 1. P. 3–23. URL: <https://doi.org/10.1123/tsp.23.1.3> (date of access: 29.04.2023).
14. Szigeti F., Kovács K. E. The role of objective and subjective health-awareness factors in students' higher educational pathways. *Youth in Central and Eastern Europe*. 2022. Vol. 8, no. 12. P. 61–75. URL: <https://doi.org/10.24917/ycee.2021.12.61-75> (date of access: 29.04.2023).
15. McKinnon A., Bassett-Gunter R.L., Fraser-Thomas J., Arbour-Nicitopoulos K.P. Understanding sport as a vehicle to promote positive development among youth with physical disabilities. *Journal of Sport for Development*. 2022. Vol. 10 (2). P. 55-71

References

1. Zaitseva, E., Shapovalova, H., & Vovchenko, L. (2019). Education and upbringing of children is a prerequisite for the formation of a healthy lifestyle of the individual and the key to the formation of a healthy society. In *Paradigms of the Modern Educational Process: Opportunities and Challenges for Society (1st ed.)* (c. 57–67). Primedia eLaunch LLC. <https://doi.org/10.36074/pmepocs.ed-1.05>
2. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (2019). On higher education: Law of Ukraine of 01.07.2014 № 1556-VII. NO. 243-VIII. 2300-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-19> (accessed 08.12.2021).
3. Program for the Development of Physical Culture and Sports of Velykomykhailivka Village Council for 2021-2025: decision of the village council session of 24.12.2020 № VIII. (2020). URL: <https://cutt.ly/5YUP09d> (accessed on 09.12.2021)
4. Program for the Development of Physical Culture and Sports of the Chervonne Settlement Amalgamated Territorial Community for 2020-2022: approved by the decision of the Chairman of the Settlement Council of 23.12.2019 No. 51. (2019). URL: <https://cutt.ly/9YUPE3I> (accessed 03.12.2021).
5. Program for the Development of Physical Culture and Sports for 2021-2024 of the Tsarychany Settlement Council: approved by the decision of the Chairman of the Settlement Council of 23.12.2020 No. 151-3/VIII. (2020). URL: <https://tsarichankagromada.gov.ua/14-programa-rozvitku-fizichnoi-kulturi-i-sportu-na-2021-2024-roki-1611218714/> (accessed on 06.04.2023)
6. On complete general secondary education: Law of Ukraine of 16.01.2020 NO. 463-IX. (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (accessed: 25.04.2023)
7. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (1994). On Physical Culture and Sports: Law of Ukraine of 24.12.1993 No. 3808-XII. No. 14, p. 80.
8. Voice of Ukraine (2017). On Education: Law of Ukraine of 05.09.2017, No. 2145-VIII.. September 27 (No. 178-179). pp. 10-22.
9. Rusakova K.O., Khotienko S.V. (2020). Innovative directions of development of mass sport among youth. Materials of the Regional Scientific Internet Conference "Actual Problems of Physical Education and Sports in Modern Conditions": a collection of scientific papers. DNU named after O. Gonchar. Dnipro, 199 p.
10. Sirenko, R. R. (2019). Unification of mechanisms of state regulation of physical culture and educational activities in higher education institutions of Ukraine. National University of Civil Defense of Ukraine. Kharkiv. 457 p.
11. Stasenko, O. (2017). Influence of physical culture on the development of high school students' value attitude to psychological health. *Vzdelávanie a spoločnosť II*. Prešovska univerzita v Prešove. P. 106-110.
12. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2020). Strategy for the Development of Physical Culture and Sports for the period up to 2028 of 04.11.2020 No. 1089 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-n#Text> (accessed on April 15, 2023)
13. Fraser-Thomas, J., & Côté, J. (2009). Understanding Adolescents' Positive and Negative Developmental Experiences in Sport. *The Sport Psychologist*, 23(1), 3–23. <https://doi.org/10.1123/tsp.23.1.3>
14. Szigeti, F., & Kovács, K. E. (2022). The role of objective and subjective health-awareness factors in students' higher educational pathways. *Youth in Central and Eastern Europe*, 8(12), 61–75. <https://doi.org/10.24917/ycee.2021.12.61-75>
15. McKinnon, A., Bassett-Gunter, R.L., Fraser-Thomas, J., Arbour-Nicitopoulos, K.P. (). Understanding sport as a vehicle to promote positive development among youth with physical disabilities. *Journal of Sport for Development*. 2022. Vol. 10 (2). P. 55-71

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).02
УДК [796.412:78.085+796.01:612]-053.5

Артем'єва Г.П.,
к.фіз.вих, доцент, професор;
Полуляхов С.О.,
аспірант, Харківська державна академія фізичної культури; м. Харків,

АНАЛІЗ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ СПОРТСМЕНІВ 8-10 РОКІВ У ТАНЦЮВАЛЬНОМУ СПОРТІ

У статті представлений порівняльний аналіз параметрів фізичного розвитку за віковими та статевими категоріями. Аналіз проводився серед спортсменів 8-10 років з танцювального спорту ск «Кураж» м. Харків та стандартом дітей України. Проведене дослідження доводить присутність досить високої варіації індивідуальних характеристик фізичного розвитку спортсменів. Об'єм грудної клітки партнерів та партнерок вказує на нормальні темпи розвитку дихального апарату досліджуваних спортсменів. Аналіз зросту та маси тіла вказує на прискорені темпи дозрівання організмів партнерок усіх досліджуваних вікових груп та організмів партнерів 9-ти років. У партнерів 8-ми та 10-ти років параметри маси тіла та зросту входять у межі стандарту дітей України цього віку. Отримані дані надали змогу планувати навчальні навантаження адекватні індивідуальним параметрам досліджуваних спортсменів у танцювальному спорті. Також зібрані дані будуть використані при підборі спортсменів до спільної спортивної діяльності у танцювальному спорті.

Ключові слова: танцювальні види спорту, спортсмени 8-10 років, фізичний розвиток.